

Scener ur ett kvinnorum

HELENA LARSSON är utbildad inom information och media, samt organisationsutveckling på Brunnsviks Folkhögskola. Tidigare har hon arbetat som politisk ombudsman i SSU och som lärare på ABF i Malmö, men hon har också arbetat som värdbiträde, fritidsledare och skribent. Helena brinner för folkbildningsfrågorna och sitter i Malmö stads utbildningsnämnd.

hur berörs människor känslomässigt av föremål som omger dem? Hur knyter människor som försöker skapa ett nytt liv i Sverige, känslomässiga band mellan den nya tillvaron och det förflutna och hur lär sig kvinnorna känna och uppleva utifrån det nya språket? Det är de frågor jag vill belysa i denna essä som behandlar invandrarkvinnors vardag på Kvinnobasen i Rosengård¹.

Hösten 2003 besöktes Kvinnobasen kontinuerligt av två studenter från socionomprogrammet på Malmö Högskola vilket resulterade i ett examensarbete, *Kvinnobasen; Ett projekt för invandrarkvinnor i Rosengård*. Författarna Cecilia Eyzaguirre och Margareta Olsson ville ta reda på varför många av kvinnorna inte hade deltagit i undervisning eller medverkat i andra sociala sammanhang trots att det i media och i samhället pratas om hur viktigt det är att invandrare integreras i samhället. De poängterade att "Människan ses som en social varelse först när man uppnått interaktion och samspel med andra. Vi lär oss andra individers roller och hur de agerar för att kunna fastställa vilket socialt beteende som är godtagbart" (Olsson/Eyzaguirre 2004:14). Integration kan således ta lång tid eftersom processen att lära sig samspela i den nya kulturen kräver både självkännedom och kunskap om det nya samhället. De menade vidare att rörelsemönster, gester och kläder är viktiga komponenter i individens kommunikation med omvärlden.

Språket är också bärare av sociala och kulturella normer och värderingar som skildrar kulturen i det nya landet, enligt Olsson och Eyzaguirre². Invandraren lever i en verklighet som han eller hon tolkar enligt de referensramar som är sammankopplade med hemlandet så länge bara modersmålet används. Om invandrare ska kunna förstå och tillgodogöra sig verkligheten i det nya landet måste de alltså lära sig språket, menar de. I inlär-

ningen av ett nytt språk tillgodogör man sig inte bara nya ord och grammatiska system, utan också insikter i det nya samhälle man lever i. Genom att lära sig språket i det nya landet socialiseras man in i det nya samhället. Olsson och Eyza-guirre drog slutsatsen att Kvinnobasens deltagare hade svårt att ta till sig och tolka det nya samhällets normer, koder och värderingar eftersom de lever efter samma mönster och värderingar som i det tidigare hemlandet. De menade således att språket är nyckeln till integration och vägen dit handlar om olika komponenter som att lära sig behärska språket för att kunna få upplysningar om och på så vis förstå det nya samhället och se sin egen roll i det.

Är det verkligen så enkelt att språket allena rymmer den magiska formel som avslöjar alla den nya kulturens komplexiteter? Jag har upplevt Kvinnobasen inifrån, som anställd lärare och inte som besökare utifrån. De olika perspektiven och rollerna skapade olika förutsättningar för vilka samtal, bilder och upplevelser som var möjliga.

Inspirerad av Merleau-Pontyska erfarenhetsfilosofiska metoder, försökte jag fånga hur föremål och kroppsliga uttryck användes och blev meningsfulla, just i stunden, för dem som vistades där just då när det hände. Jag ville utgå från praxis, det vill säga handlingar och konkreta situationer för att observera och rekonstruera vad kvinnorna tänkte, kände och gjorde. Jag ville försöka förstå och tolka deras ordval, betoningar och sätt att tala och berätta om sig själva, om sitt liv och sina vardagsupplevelser. Med fokus riktat mot *hur* olika situationer händer ville jag sätta mig in i och förstå när och var kvinnorna reagerar som de gör.

Eftersom många av kvinnorna talade

mycket lite svenska och använde de egna språken sinsemellan tvingades jag "läsa" mer i deras gester, tonfall och ansiktsuttryck än i vad som sades. Detta utgjorde både ett hinder och en möjlighet. Ett hinder därför att jag kunde missförstå situationerna av såväl kulturella som språkliga skäl, men en möjlighet eftersom jag tvingades fokusera på de kroppsliga uttrycken och enligt min erfarenhet "ljuger" de sällan. Merleau-Ponty menar till exempel att känsloreaktioner visar sig mer autentiskt och sant i gester och mimik än i ord. Ord kan många gånger vara vilseledande.

VARDAGSLIVETS NARRATION

Det "berättande" som försiggår mellan människor vid vardagliga situationer utgjorde ett centralt tema i min undersökning. Inspirerad av antropologen Elinor Ochs och psykologen Lisa Capps som undersökt konversationer vid middagsbordet, skvaller mellan väninnor etcetera, försökte jag tolka olika samtalssituationer.

"Acquired in childhood, personal narrative is ubiquitous" (Ochs/Capps 2001: 1). Med det menas att varhelst människor samlas är de benägna att tala om olika händelser – sådana de har hört eller läst om, upplevt själva eller sådana de föreställer sig. Dessa samtal formas ofta utifrån "personal narrative" – den egna, personliga berättelsen. "Personal narrative" är, enligt författarna, ett sätt att använda språket eller andra symboliska system för att ingjuta en tidsbestämd och logisk ordning i livshändelserna, för att avmystifiera dem och etablera sammanhang mellan det förflutna, nutid och ännu inte upplevda erfarenheter. Ochs och Capps hävdar också att de personliga narrativen pendlar mellan berättarens längtan efter sam-

manhang i livets skeenden och hans eller hennes längtan efter autenticitet. Detta innebär att berättaren, i sin strävan efter att försöka hantera sina livserfarenheter, kämpar för att formulera förklaringar som fungerar både som tolkningsramar och som instrument för att bringa rättvisa åt livets komplexiteter. De menar att mot-sättningen däremellan förser narrativa aktiviteter med bränsle och tjänar som förklaring till berättandets sociala liv.

HÄRVARO OCH DÄRVARO

Vi sitter i Jilas arbetsrum, Maysa, Jila och jag. Det är tisdag eftermiddag och mötet mellan oss är bestämt sedan länge. Kvinnobasens projektledare, agerar tolk eftersom Maysa talar mycket lite svenska. Maysa undrar hur lång tid intervjun ska ta. Jag svarar att jag har tänkt mig maximalt en timme. Behövs mer tid kan vi fortsätta en annan dag. Maysa ser brydd ut. Hon "hummar och harklar" lite, vänder sig till Jila och börjar diskutera tiden. Jag förstår av gester som röst, nickningar och ansiktsmimik att Maysa tycker att det är för lång tid. Hon måste snart hem (tittar på klockan med rynkad panna).

– Räcker 45 minuter? (Jila)

– Jo, det kan vi nog hinna (Jag)

Maysa och Jila slappnar av och sjunker ner i stolarna, ler lite osäkert och tittar uppmärksam på mig som sitter med mitt anteckningsblock över korsade knän.

– Ska vi börja?, säger Jila glatt i en utandning. Hon tittar snabbt på klockan en gång till. Jag kliar mig i pannan och rafsar ner datum och klockslag i blocket som för att vinna tid. Jag funderar fortfarande på vad jag ska börja fråga om och jag känner mig stressad och störd av tidsfixeringen.

Eftersom vävningen ligger Maysa

varmt om hjärtat börjar jag fråga om den. Maysas ansiktsuttryck och kroppshållning ändras genast när hon hör frågan om hur hon lärde sig väva.

Hon ler, rätar upp sig och drar efter andan. Sedan kommer en ström av ord, ivrigt och glatt berättar hon, pekar med händerna i olika riktningar som för att illustrera något. Maysa sitter vänd mot Jila som nickar glatt leende, rynkar pannan, ser bekymrad ut igen, ställer följdfrågor, får svar och lutar sig avslappnat bakåt. Skrattar lite tillsammans med Maysa. Sedan vänder de sig till mig båda två, nu med allvarlig blick, och Jila berättar för mig vad Maysa berättat för henne.

Att använda tolk innebär att Maysas berättelse måste passera en tolkningskanal innan de når mig ordmässigt och då i form av korta sammandrag eller referat av vad hon sagt. Även om jag kan ställa följdfrågor faller mycket av hennes egen berättarstil bort. Min tolk kan inte översätta alla språkliga nyanser när det gäller känslor, talesätt och speciella uttryck från pashto till svenska. Därför blir berättelsen en gemensam berättelse som skapas mellan mig, min samtalspartner och tolken. Den växer fram i mellanrummet, mellan våra försök att tolka varandras frågor och svar.

Konversationen är en informell diskurs vars karakteristika visar prov på eventualitet i sin uppläggning, menar Ochs och Capps. Den är "open-ended" till sin karaktär och "platsbundet organiserad". Men det menas att de medverkande i konversationen kan ha en mer eller mindre vag aning om riktning de olika vändningarna i samtalet ska ta. Ochs och Capps påpekar dock att:

Generally, however, the order of acts and speakers and thematic content of extended stretches of conversational discourse cannot be even loo-

sely anticipated at the outset. Rather, the flow of talk lies in the hands of the interlocutors; it is a moment-by-moment, emergent "interactional achievement" (Ochs/Capps 2001:1).

ETT EGET UTTRYCKSRUM

Vi kunde alla se att det hände något fantastiskt med Maysa när den första vävstolen sattes upp och hon fick börja väva. Glädjen hon utstrålade var så påtaglig och märkvärdig att alla förundrades, både vi lärare och de andra kvinnorna.

– När jag såg vävstolen blev jag så glad! Jag kan nästan inte beskriva känslan som for genom mig när jag förstod vad den skulle vara till. Jag fick så mycket inspiration och jag tänkte att: Vad synd att jag inte har kam³! (Maysa)

Vävstolarna som Maysa använde i Af-

ghanistan såg inte ut som de gör här i Sverige. Där ligger själva vävramen på golvet och man arbetar själv också sittande på golvet. Ändå såg och förstod hon vad det var för tingest jag och Lydia⁴ monterade ihop i Kvinnobasens reservkök. Hon följde våra förehavanden med spant intresse, inspekterade vävstolen och kände på den.

"Medvetandet är att vara hos tingen medelst kroppen" menar Merleau-Ponty. Och "medvetandet är ursprungligen inte ett »jag tänker att» utan ett »jag kan»" hävdar han (Merleau-Ponty 1997: 100). Mitt och Lydias arbete med att uppföra vävstolen väckte och satte Maysas »jag kan» i rörelse.

Maysa började väva mattor, sy och brodera som nioåring. Vid 12 års ålder var hon en professionell väverska som följde

sin mamma på vandringar runt om Afghanistan. Maysa och hennes mamma bodde i en liten stad och försörjdes huvudsakligen av släktingar eftersom Maysa förlorade sin pappa som liten. Det var under vandringarna hon hittade inspiration till mönstren hon vävde. Att uppfinna och rita egna mönster var viktigt och Maysa fann sina uppslag överallt, i naturen på landsbygden och i arkitekturen i städerna. Maysa berättar att hon har haft bortåt 200 lärlingar under sin tid som väverska i Afghanistan och ser märkbart stolt ut. Hon rätar upp sig och snörper lite viktigt på munnen med ett leende på lur i mungipan.

– Jag trodde att jag hade förlorat kunskapen, att den var borta. Men jag kände när jag började väva igen, att kunskaperna väcktes till liv. Och jag känner mer och mer att de kommer tillbaka (Maysa)

”En rörelse”, säger Merleau-Ponty, ”är inlärdd när kroppen har förstått den, när den med andra ord har införlivat den i sin »värld», och att röra sin kropp är att genom den rikta sig mot tingen, att låta den svara på deras utmaning som den utan föreställning är utsatt för” (1997:100).

Vävstolen med alla dess detaljer och egenheter, erbjöd Maysa en utmaning. En utmaning som hon kunde och ville anta. Hon införlivade den i sitt vara och blev ett med den. När vävaren utför sitt hantverk, styrs rörelserna av vävarens intention och hon införlivar vävens och vävstolens rum i sitt eget kroppsliga rum, som i sin tur förmedlar sin särskilda syn på världen (Ibid: 109). När Maysa vävde, när hon knöt sina knutar, sorterade garner och valde färg till sin väv, spände hon sina känslomässiga vektorer. Hon upptäckte nya emotionella källor och skapade nya sätt att uttrycka sig och förmedla vad hon tänkte och kände.

DET LEKFULLA ARBETET

I ”samtalet” med verktyg och material konfronteras jag med mig själv och mina mänskliga begränsningar”, skriver Louise Waldén i *”Handen och att anden”* (1994: 123).⁵ ”Allteftersom jag lär mig och kommer närmare att förverkliga det jag vill påminns jag om mina möjligheter att växa och förändras”, menar hon (Ibid.). Det är genom mötet med arbetet jag får syn på mig själv och skapar ett eget uttrycksrum. Ett uttrycksrum för skaparlust och kreativitet, konstnärliga experimentlusta och skönhetslängtan. Det är där jag kan hämta kraft och energi genom att vara ifred en stund med mina tankar. Koppla av, komma till ro och försjunka i arbetet. Där kan jag hitta tillbaka till mig själv som människa och vara tillfreds, i det lekfulla arbetet.

Men det är själva uttrycksrörelsen som kastar ut betydelser och tilldelar dem plats. Det är det som gör att de börjar existera som ting, under våra händer, under våra ögon, enligt Merleau-Ponty. Waldén illustrerar denna tanke med ett exempel:

I handens arbete är handen det viktigaste verktyget. Det är med handen jag berör tingen, det är via handen som tingen svarar mig. Mycket av tillfredsställelsen i handens arbete ligger på det sinnliga planet. I det textila hantverket uppfattar ögat färger och former, känslan strukturer i olika material. Också doften av t.ex. garner eller ljudet av vissa tyger kan vara en sinnlig kvalitet (Waldén 1994:122).

Kunnandet i vävning och andra textila hantverkstekniker, fordrar inte bara fantasi och uppfinningsrikedom. Det kräver också avancerade tekniska, matematiska kunskaper men det är en kunskap som, så att säga, sitter i händerna. Och det är

genom vanan, att ständigt *göra* som kunskapen ger sig till känna. När kroppen anstränger sig.

”Att förstå är att uppleva överensstämmelsen mellan det vi avser och det som är givet, mellan intentionen och utförandet”, skriver Merleau-Ponty (1997:108–109). Waldén uttrycker det hela något enklare. Hon menar att i handarbetet *känner* jag snarare än *ser* om det blir fel. Jag måste vara koncentrerad och samarbeta med min kropp för att nå det resultat jag förväntar mig. Jag behöver egentligen inte alltid *förstå*, det räcker långt om jag är tålmodig, noggrann och envis! (Waldén 1994:119f).

– Det är helt annorlunda att väva här. Det är en helt annan känsla. Jag kände inte alls samma glädje i Afghanistan. Då var jag tvungen. Nu, här har jag verkligen lust att göra det! (Maysa)

Det lyser om Maysa. Hon skrattar och gestikulerar. Maysa berättar att hon har fått mer självförtroende sedan hon började väva igen och hon känner att hon kan och vill börja om. Kvinnobasen har skapat den trygghet hon behöver för att komma vidare. Det är stämningen och attityden hos personalen och de andra kvinnorna lockar. Och inte minst vävstolen.

– Det är skönt att komma hemifrån. Jag tycker mycket om att träffa många olika människor, jag är mycket social och tycker inte om att vara ensam. Jag är lycklig i mitt äktenskap och med min familj men hemma kommer hela tiden tankarna på allt som varit, allt det svåra som hände i Afghanistan. Att jag förlorade min son och min dotter, mina bröder och min svärmor. När jag tänker på det blir jag så ledsen. (Maysa)

Genom att återupprätta förhållandet med vävstolen och sin tidigare tillvaro som väverska lyckades ”Maysa” skapa en

meningsfull förbindelse mellan sin nya tillvaro i Sverige och livet hon lämnat i Afghanistan. Den röda tråden mellan de olika erfarenhetsrummen knöts ihop och skänkte henne känslan av kontinuitet och sammanhang.

OM MIN POJKVÄN FRIAR...

- Du gift? (Kajol)
- Nej, inte än (Jag)
- Varför... varför du inte gift? (Kajol)
- Jag har pojkvän. Vi ska gifta oss sen, när vi har flyttat ihop... kanske (Jag)
- Du barn? (Kajol)
- Nej, jag har inga barn än (Jag)
- Du vill barn? (Kajol)
- Ja, jo det blir det nog, sen när vi har flytta ihop (Jag)
- Men först gifta! (skratt) (Kajol)
- (skratt!) Jag vet inte! Om min pojkvän friar... annars blir det barn först (Jag)
- När du har giftat dig jag ska komma hälsa på din hus! (Kajol)
- Du får komma och hälsa på när som helst (Jag)
- (skratt!) Jag kommer på din bröllop! (Kajol)

Påfallande ofta kom Kajol och hennes syster Rosa och satte sig bredvid mig och frågade mig om min familjesituation, om jag var gift, hade barn, om jag planerade att gifta mig och i så fall när. De kunde liksom inte låta bli att fråga trots att de visste att jag inte hade någon äkta man eller barn. Det var som att det kliade i dem av nyfikenhet. De tycktes känna ett tvång, ett sug, att vilja höra mig berätta om att jag är 33 år och bor ensam med mina katter. Att jag har en pojkvän som är lika gammal och att jag inte vet om vi ska gifta oss och skaffa barn. För Kajol

och Rosa verkade detta vara enormt märkvärdigt, spännande och svårsmält.

Själv blev jag ofta ställd av frågor som till exempel: "Är du inte rädd när du är ensam?" eller "Är det inte tråkigt?". Jag funderar ju inte ens i de banorna! För mig är det inget konstigt att bo ensam. Jag flyttade hemifrån när jag var 19 år och hade fått jobb i hemtjänsten, till en etta på 29 kvadratmeter med kokvrå och utan dusch.

Visst kändes det ensamt ibland då när jag just hade flyttat ur föräldrahemmet, men nu? Nej! Tanken på att vara rädd och känna sig ensam nu kändes nästan komisk och jag kunde inte låta bli att dra på munnen åt frågorna. Inte för att de var löjeväckande i sig utan för att rädd och ensam var begrepp som tedde sig väldigt avlägsna för mig.

Jag förstod att det var viktigt för Kajol och Rosa att få höra mig berätta om och om igen, inte bara som ett sätt att få kontakt, skapa närhet och förtrolighet. Utan också för att min historia rymde något viktigt budskap som de måste bearbeta. Ibland märkte jag att de diskuterade och begrundade något väldigt intensivt. När de blev oense kom antingen den ena eller den andra systemen och satte sig bredvid mig, ställde sina frågor och gick tillbaka för att berätta vad jag hade sagt. Konversationernas karaktär utgjordes av intervjuliknande utfrågningar, som i det ovanstående samtalet, där de frågade och jag svarade så gott jag kunde. Påfallande ofta avslutades samtalet, liksom ovan, med en skämtsam knorr på slutet som för att markera att även om vi hyste olika moraliska ståndpunkter var vi vänner som respekterade varandra.

Samtalandet och berättandet tillsammans med dem vi möter i vardagen fungerar som en enkel social arena där grunden

för förståelsen av olika händelser utvecklas. Narrativ aktivitet utgör således ett verktyg för ett gemensamt reflekterande över specifika situationer och deras plats i det generella livsprojektet. Människor som samtalar rutinmässigt med varandra går ofta igenom personliga omständigheter på nytt även om de avhandlats många gånger tidigare. Narrativer med högt berättarvärde⁶ för de inblandade är så pass intressanta att de med stor uppskattning kan berättas om och om igen, enligt Ochs och Capps.

Det behöver inte handla om särskilt sensationella ting, det som skapar den personliga erfarenhetens höga berättarvärde är att den *relaterar till omständigheter som är av stort intresse och har personlig relevans för de samtalande*.⁷

Narrators have something to tell, but the details and the perspective are relatively inchoate; they are still in the middle of sorting out an experience (Ochs & Capps 2001:2).

Narrativer om personliga erfarenheter kan dessutom vara sammanflätade med andra berättelser och vara inbäddade i andra diskurser. Ofta lämnas dessutom lösa trådar hängande utan att berättelsen kommer till någon slutgiltig lösning. "Unevenness is emblematic of the dynamic nature of narrative as sense-making activity", fastställer Ochs och Capps (2001:35).

MORALISKA PERSPEKTIV

De narrativ som innehåller personliga erfarenheter och upplevelser och traderas i vardagliga samtal avtäckar och befäster våra moraliska världsbilder på ett raffinerat sätt, hävdar Ochs och Capps. De menar att också att narrativer med fokus på personliga erfarenheter inte presenterar

objektiva, allsidiga förklaringar eller reflektioner över verkligheten, utan snarare speciella perspektiv eller utvalda enskildheter. Den egna berättelsen erbjuder således var och en ett enkelt, interaktivt medel för utformandet av en moralisk livsfilosofi.

Vilka moraliska ståndpunkter kan då uttolkas ur konversationen mellan mig och Kajol? Vad betyder den? Vad döljer den för hemligheter? Vilken är den inneboende meningen? När Kajol frågade mig om jag är gift och om jag har barn markerade hon, både för sig själv och mig, vad som är viktigt och eftersträvansvärt i livet.

– Det spelar jättestor roll för dem! Att vara gift, att ha en man är så viktigt. Det spelar ingen roll om han är fint utbildad, har ett bra jobb, om han är läkare eller snickare, om han är arbetslös, om han är snäll eller om han är dum och slår henne. Det spelar ingen roll hur han är. Mannen och att vara gift betyder... allt! I deras kultur, om man inte är gift... då är man ingen! (Jila)

För Kajol och Rosa var det obegripligt hur man kan klara sig utan en man. Därför försökte de ständigt "peta hål" i min berättelse. De försökte finna bekräftelse på att det egna synsättet, perspektivet, på relationer är det rätta och goda. Mina vaga svar: "Jag har pojkvän. Vi ska gifta oss sen, när vi har flyttat ihop... kanske", provocerade och oroade. Väckte tidigare oreflekterade frågeställningar till liv. "Kan det verkligen vara möjligt att leva med en man utan att vara gift?" "Kan man vara lycklig utan att vara gift och ha barn?"

Ochs och Capps skriver att:

Personal narratives generally concern life incidents in which a protagonist has violated social

expectations. Recounting the violation and taking moral stance towards it provides a discursive forum for human beings to clarify, reinforce, or revise what they believe and value (Ochs & Capps 2001:46).

Den huvudperson som behandlas i narrativet värderas också som "moraliskt ombud" vars handlande, tankar och känslor tolkas i ljuset av de platsbundna föreställningarna om godhet, förklarar de. Mäniskor bedömer alltså både sig själva och andra i relation till den generella "godhetsmåttstocken", det goda livet i förhållandet mellan person och samhälle, och utifrån Kajols och Rosas perspektiv var det goda och riktiga sättet att vara gift och ha barn.

Rooted in community and tradition, moral stance is a disposition towards what is good or valuable and how one ought to live in the world (Ibid.:45).

Jag sågs som ombud för en annan moralstandard som måste prövas i tanken och samtalet, synas i sömmarna. "In each conversational interaction, a prevailing narrative meets resistance through a counter narrative, which in turn can be adopted or resisted", menar Ochs och Capps (2001: 16).

Dessutom är det vanligt att berättaren formar narrationen på ett sätt som utmålar det egna sättet att bete sig som moraliskt överlägset i förhållande till en annan huvudperson. Ett sådant ställningstagande kan vi se i Kajols samtal med mig:

– Du vill barn? (Kajol)

– Ja, jo det blir det nog, sen när vi har flytta ihop (Jag)

– Men först gifta! (skratt) (Kajol)

Hon understryker sedan sin ståndpunkt ytterligare, inte bara en utan två gånger:

– När du har giftat dig jag ska komma hälsa på din hus! (Kajol)

– Du får komma och hälsa på när som helst (Jag)

– (skratt!) Jag kommer på din bröllop! (Kajol)

Narrationen kan ses som en terapeutisk process, menar Ochs och Capps, där det vardagliga samtalandet fungerar som en plats där vi kan bearbeta vilka vi är och hur vi ska bete oss, tänka och känna.

SPRÅKETS INNEBOENDE MENING

För att verkligen förstå ett språk måste jag förstå ordens "gestbetydelse" enligt Merleau-Ponty. Det gör jag genom att sätta in dem i ett handlings-sammanhang vilket jag lär mig genom att delta i det gemensamma livet, tillsammans med andra. Talet får sin mening via den "mentala gemensamma grunden", alltså riktar sig den verbala gestikulationen "mot ett mentalt landskap" (1997:162). Talets uppgift är således förmedla detta, det uttrycker så att säga en gemensam värld. Den som lär sig ett nytt språk måste således göra sig införstådd med de kulturellt betingade nya betydelserna och uttrycksakterna hos orden. Merleau-Ponty menar att skillnaderna mellan olika språk många gånger innebär att orden uttrycker olika tankar, de beskriver olika bilder av samma föremål eller begrepp.

Därför kan ett språks fulla mening aldrig översättas till ett annat. Istället bör vi kanske se olika språk som olika sätt att uppleva världen. "Vi kan tala flera språk", säger han, "men ett av dem förblir alltid det språk vi lever i. För att tillägna sig ett språk fullständigt borde man överta den värld det uttrycker, och man tillhör aldrig två världar på samma gång" (Ibid.:163).

När Rosa och Kajol "grillar" mig angående min civilstatus handlar det om att, för dem, sätta sig in i – förstå och tänka en ny mening, en ny betydelse av ordet gift.

Att lära sig orden gift, gifta sig, vara gift och bröllop räcker inte för att komma underfund med vad begreppen innebär på svenska, i svensk kultur. Det är i kommunikationen mellan oss, genom mitt sätt att tala om orden och begreppen. Mina såväl språkliga som fysiska gester avslöjar för dem att gift och gifta sig, för mig, är ett tämligen annorlunda sätt att se utifrån deras perspektiv.

Språket *i sig* är alltså inte allenarådande. För att återknyta till Olsson och Eyzaguirres slutsatser om språket som den viktigaste komponenten för integration vill jag hävda att om kvinnorna verkligen ska kunna förstå svenska måste de också lära sig vad det innebär att vara svensk. Samtalandet och umgänget med människor från Sverige är minst lika viktigt som själva språket. Invandrare måste få tillgång till upplevelser tillsammans med människor från den nya kulturen. De måste få möjlighet att lära sig *hur* man samtalar, *hur* man förmedlar känslor i såväl fysiska som språkliga gester, kort sagt, *hur* man *beter* sig.

NOTER

¹ Mer detaljerade uppgifter finns i min magisteruppsats Larsson, Helena: *Scener ur ett kvinnorum – en fenomenologisk inblick i invandrarkvinnors vardag på Kvinnobasen i Rosengård*, Etnologiska Institutionen, Lunds Universitet, 2004.

² De hänvisar här till Hedman, L./Eklund, H.: *Invandrare, språk och dagstidningar*, Sociologiska institutionen Uppsala, 1998.

³ Ett speciellt redskap som används för att "slå in" garnknutarna och göra mattan tät.

- ⁴ Vävarkellegare i ABF Malmö.
⁵ Boken bygger på ett projekt som syftade till att undersöka studieförbundens estetiska verksamhet.
⁶ Tellable.
⁷ Min kursivering.

REFERENSER

- Eyzaguirre, Cecilia & Olsson, Margareta, 2004. *Kvinnobasen. Ett projekt för invandrarkvinnor på Rosengård*, Examensarbete i socialt arbete. Malmö Högskola.
 Merleau-Ponty, Maurice, 1997. *Kroppens fenomenologi*. Daidalos.
 Ochs, Elinor & Capps, Lisa, 2001. *Living Narrative. Creating Lives In Everyday Storytelling*, Harvard University Press.
 Olsson, Gunnel, 2003. *Mellan Rum: Om kropp, rörelse och rytm*. Symposion.
 Waldén, Louise, 1994. *Handen och anden*. Carlsson.

SUMMARY

Scenes from a Women's Immigration Center

This essay is about refugee women from Afghanistan and the ways they learn to understand not only the Swedish language, but also cultural codes and interpretations of emotions. How do the women respond emotionally to the things around them? How can people from other cultures create emotional bonds between their new lives and the past? How do they learn to feel and make experiences in the new language?

Drawing on experiences as a teacher of this specific group of women my conclusion is that the process of understanding and becoming at ease in a new language and culture is much more complex than just mastering the language, because the feeling of homeliness in a specific language is based on how well one have made the world it expresses intelligible. Learning how to behave, feel and express feelings verbally as well as non-verbally in the new cultural settings makes social relations with people from the the new environment most important.